Nr 1544

av herr Fälldin m. fl.
angående den företagsdemokratiska verksamheten.

Arbetet på att skapa en fördjupad företagsdemokrati utgör ett av de viktigaste inslagen i strävandena att förnya arbetslivets sociala villkor. Som grund för detta arbete måste ligga principen att människor som berörs av ett beslut också måste ha möjlighet att påverka detta.

De anställda berörs i hög grad av de beslut som fattas i företaget och måste därför tillförsäkras ett betydande inflytande. Arbetet bör ledas och fördelas i samråd mellan företagsledning och anställda och utformas så att det ger utrymme för självständighet och personligt ansvarstagande.

Arbetstagare och företagare har i betydande utsträckning gemensamma intressen när det gäller företagens funktion och utveckling. Företagets ekonomiska styrka och konkurrenskraft är av betydelse för såväl ägare som anställda. Arbetsmiljöns och arbetsprocessernas utformning påverkar den anställdes fysiska och psykiska hälsa och välbefinnande men har också betydelse för företagets ekonomi. Fördelningen av produktionsresultatet är självfallet en fråga där ägare och anställda har motstående intressen.

Möjligheterna att påverka de egna arbetsförhållandena har också en mycket stor betydelse för personalens arbetstillfredsställelse och trivsel på den egna arbetsplatsen. Den som har möjlighet till ett sådant inflytande upplever lättare sitt egenvärde och sin egen betydelse i produktionsprocessen och kan själv medverka till att undanröja olika störningsmoment och brister i arbetsmiljön.

Även med hänsyn till företagets effektivitet bör en fördjupad företagsdemokrati medföra fördelar. Arbetstagarna besitter givetvis en stor fond av kunskap om de egna arbetsuppgifterna och arbetsförhållandena. Med nuvarande beslutsformer nyttiggörs i många fall inte denna kunskap i den utsträckning som är möjlig om de anställda får ett större direkt inflytande på sina arbetsplatser. Ett antal undersökningar har dessutom visat att det finns ett klart samband mellan arbetstagarnas trivsel och produktionsresultatet. En förbättrad arbetsmiljö och en fördjupad företagsdemokrati kan alltså i de flesta fall förväntas leda till positiva effekter också i detta hänseende. Detta kan dels bero på en minskad korttidsfrånvaro, dels på ett större intresse för den egna arbetsuppgiften och för företaget i dess helhet. En förutsättning är självfallet att verksamheten utformas så, att smidiga och effektiva arbetsrutiner ej förhindras. Företagsdemokratin får ej leda till byråkratisering.

Offentlig verksamhet får inte utgöra något undantag i vad gäller de anställdas möjligheter att påverka sina arbetsförhållanden. När det gäller

politiskt styrda organ är det dock nödvändigt att företagsdemokratin utformas så att den inte inkränker på den politiska demokratin. Den politiska balans i olika beslutande församlingar, som medborgarna fastställt i val, måste bestå orubbad.

I många kommuner och landsting pågår en företagsdemokratisk försöksverksamhet, inom vilken bl. a. ett omfattande delegationsförfarande sker till organ där de anställda har inflytande och beslutanderätt. Det är angeläget att denna försöksverksamhet blir föremål för noggrann utvärdering.

Det bör vara naturligt att den statligt ägda sektorn av näringslivet, främst inom Statsföretag AB, är föregångare inom det företagsdemokratiska utvecklingsarbetet. Denna bedömning förefaller också ha legat bakom tillsättandet av Delegationen för försöksverksamhet med företagsdemokrati i statliga bolag.

Enligt direktiven var en av de primära uppgifterna för delegationen att klarlägga möjligheterna till och förutsättningarna för ett till både grad och omfattning vidgat inflytande för de anställda. Vidare skulle delegationen undersöka vilka förändringar i informella och formella samarbetsformer som är lämpligast för att möjliggöra detta vidgade inflytande och göra det så värdefullt som möjligt även från företagets synpunkt. En naturlig fråga i sammanhanget är huruvida och i så fall under vilka förhållanden vidgade befogenheter för företagsnämnderna är en framkomlig väg eller om andra former för inflytande bör prövas. Under den tid delegationen var verksam igångsattes flera försöksprojekt. Försök med lokalt självstyre utvecklades t. ex. i tobaksfabriken i Arvika och senare också i tobaksfabriken i Härnösand. Projekten baserades på avdelningskommittéer, bestående av en arbetsledare och fyra valda representanter, vid behov kompletterade med avdelningsmöten med hela personalen. I Härnösand finns dessutom en fabrikskommitté, bestående av fabrikschefen och åtta företrädare för de anställda. Liknande verksamhet pågår sedan tre år tillbaka vid Uddevallavarvet, och delegationen har också medverkat till praktisk försöksverksamhet inom SARA-väst och Karlskronavarvet. Hittills har en begränsad del av de statliga företagen blivit föremål för försöksverksamhet. Utrymme finns för en utvidgning av verksamheten. Bl. a. krävde Träindustriarbetareförbundet på sin kongress i oktober 1973 att delegationens verksamhet också skulle omfatta Assi.

Från Statsföretags sida uttrycktes sommaren 1972 önskemål om att delegationen skulle avvecklas och verksamheten få andra organisatoriska former. Detta krav har senare upprepats och har nu också villfarits. Delegationens verksamhet skall överföras till ett partssammansatt utvecklingsråd.

Det är angeläget att den verksamhet som här kortfattat har redogjorts för får fortsätta och vidareutvecklas och att olika former för medinflytande prövas.

Med hänsyn till företagsdemokratins stora principiella räckvidd är det viktigt att det utvecklingsarbete som bedrivs ständigt är föremål för en

bred offentlig debatt. Statsmakterna bör naturligtvis känna ett särskilt ansvar för utvecklingen inom de statliga företagen och inom den offentliga sektorn. Men även den företagsdemokratiska verksamheten inom det privata näringslivet har vittgående allmänpolitiska konsekvenser. En ingående utvärdering av hittills vunna erfarenheter på företagsdemokratins område måste göras.

Erfarenheterna visar att en bättre samordning av den företagsdemokratiska verksamheten i landet är angelägen. För att åstadkomma en sådan samordning, skapa ett politiskt stöd för verksamheten och underlätta en allsidig företagsdemokratisk debatt bör ett företagsdemokratiskt råd tillsättas, bestående av företrädare för arbetsmarknadens parter och för riksdagspartierna.

Under hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer om tillsättandet av ett företagsdemokratiskt råd sammansatt av företrädare för arbetsmarknadens parter och riksdagspartierna, med uppgift att samordna den företagsdemokratiska försöksverksamheten, utarbeta företagsdemokratiska försöksmodeller, föreslå åtgärder från statsmakternas sida som är ägnade att underlätta verksamheten samt i övrigt stimulera den företagsdemokratiska verksamheten och debatten.

Stockholm den 26 januari 1974

THORBJÖRN FÄLLDIN (c)

KARIN SÖDER (c)

ELVY OLSSON (c)
i Hölö

FRITZ BÖRJESSON (c)
i Glömminge

SONJA FREDGARDH (c)

ERIC CARLSSON (c)
i Vikmanshyttan

TORSTEN BENGTSON (c)
i Jönköping

BERTIL JONASSON (c)

JOHANNES ANTONSSON (c)

JAN-IVAN NILSSON (c)
i Tvärålund

ANNA-LISA NILSSON (c)
i Kristianstad

ANDERS DAHLGREN (c)

LENNART MATTSSON (c)
i Lane-Herrestad

RUNE GUSTAVSSON (c)
i Alvesta

BENGT SJÖNELL (c)